

POMPILIU CONSTANTINESCU, **O catedră Eminescu. Antologie, notă editorială și indice de nume de Lenuța Drăgan. Prefață de Mihai Drăgan.** Ed. „Junimea”, Iași, 1987, 270 p.

Interesul pe care-l suscită fenomenul Eminescu de un secol încoace are drept consecință o continuă avalanșă de studii și articole menite să-i ilumineze biografia și să-i pătrundă adâncurile gândirii. Printre strădaniile neostoite ale exegeților porniți să-i stabilească etapele creațiilor și să le înțeleagă substanța filozofică, observațiile lui Pompiliu Constantinescu dețin un loc notabil. Critic de vocație, cu largi orizonturi literare și cu spontane diagnosticări făcute cărților abia ieșite din gură tiparului, autorul și-a dedicat o bună parte a activității sale interpretării poeziilor eminesciene.

Devenindu-i subiecte de predilecție, le-a abordat în repetate rânduri, reliefindu-le valorile încă necunoscute. Evidențierea lor a consemnat-o într-o multitudinea de articole de dimensiuni reduse, specifice cronicarilor literari de pe vremi. În aceste condiții, limitate, articolele lui Pompiliu Constantinescu n-au respirația largă, așteaptă. Caracterul lor restrâns nu i-a permis să-și expună opiniile cu întreaga lor încărcătură de afirmări și rețineri. Cu toate acestea, ele transpar ușor atât din succesiunea expunerilor făcute, cât și din conexiunea organică a acestora. Privite în ansamblu, articolele lui Pompiliu Constantinescu seamănă cu vitraliile bisericilor catolice care cer să nu fie analizate fragmentar, ci văzute în totalitate.

Intitulat **O catedră Eminescu**, volumul recent apărut pledează pentru o cunoaștere largă, exhaustivă, a operei titanului de la Ipotești. Obligația aceasta revine întregii noastre etnii, pentru că poetul este personalitatea cea mai reprezentativă a spiritualității românești. Ființa lui interioară e expresia vie a unui neam străvechi, cu deosebite calități psihico-morale acumulate de-a lungul vremurilor.

Admirația lui Pompiliu Constantinescu pentru luceafărul poeziei românești nu se limitează numai la aprecierile elogioase pe care le împinge pînă la superlativ. Lor le mai anexează un șir de analize literare întreprinse asupra celor mai de seamă poeme ale poetului. Acestea au scopul să demonstreze că opiniile pe care le-a emis la adresa liricii eminesciene n-au fost exagerate. Piese utilizate pentru susținerea aprecierilor făcute sînt **Epigonii**, **Luceafărul** și **poemele erotice**. Toate acestea nestemate ale poeziei naționale, Pompiliu Constantinescu le consideră cel mai fericit impact care a avut loc între subiectele preferate de poet și posibilitățile lui de transfigurare. Trecîndu-le în revistă, autorul insistă, în special, asupra eternității valorilor cu care creațiile au fost înzestrate.

Constituit din două părți distincte, volumul lui Pompiliu Constantinescu se preocupă întâi de biografiile romanțate care s-au scris despre poet, pentru ca apoi să treacă la angajarea unor subiecte de ordin prozodic. În calitatea lui de cronicar literar îndrăgit de puterea cuvîntului, Pompiliu Constantinescu preferă lucrările de gen epic celor de gen liric, pentru că cele dintîi întrețin mai îndelung savoarea lec-

turii. Dintre monografiile „Eminescu“, semnate de G. Călinescu, E. Lovinescu și Cezar Petrescu, autorul acordă înțietate celei a lui G. Călinescu. Motivul e că lucrarea criticului impresionist nu se împiedică de mărunțisuri biografice, știe să selecționeze informațiile și să completeze golurile existente. Îl ajută la asemenea operație nu numai întuirea situațiilor concrete, ci și cunoașterea psihologiei umane. Biografia elaborată de G. Călinescu mai are calitatea de a enunța covârșitoarea influență pe care lirica lui Eminescu a exercitat-o asupra generațiilor în scurgere după dînsul. Amprentele ei stilistice pot fi identificate nu numai în produsele unor poeți periferici, ci chiar în țesătura încilcită a versurilor lui Tudor Arghezi. E dovada indubitabilă a continuității culturale preluată de la înaintași.

Partea a doua a volumului lui Pompiliu Constantinescu e mai mărunță, dar mai densă. N-are caracter parazitar, în sensul că nu trăiește din seva unui produs străin făcîndu-i recenzia, ci recurge la forțe proprii pentru a dezvolta o temă sau a stabili o ierarhie estetică. Ceea ce mai realizează partea a doua a lucrării e că subliniază particularitățile de relief ale operei lui Eminescu. Se reține în special asupra laturii lui vizionare pe care o surprinde atît în proză, cît și în versuri. Sub acest aspect, Eminescu apare într-o postură mai puțin cunoscută. Atitudinea subliniată contrastează vizibil cu imaginea de om resemnat cu care s-au obișnuit o bună parte din cei care-i frecventează poeziile. Lăsată pînă acum în umbră, noua ipostază îi completează complexitatea spirituală și-i îmbogățește substanța creației.

Dintre articolele inventariate în partea a doua a volumului atrag atenția mai ales acelea care-și impun să discute structura eufonică a versurilor. Intrînd în mecanismul lor, Pompiliu Constantinescu observă că mai mulți eminescologi au încercat să descifreze factorii care favorizează eufonia, dar s-au împotmolit curînd. Poetul nu-și desvăluie ușor alambicările verbale care produc sonorități. Ceea ce s-a obținut în sensul acesta pînă la Pompiliu Constantinescu e doar existența unor vocalizări care însă sînt departe de simfonia cosmică realizată de poet.

Deși cronicarul înșiră pe toți acei care s-au oprit în fața cantabilității versurilor lui Eminescu, reproșîndu-le că n-au depășit bariera unor sesizări deosebite, el însuși nu oferă prea mult nou. Observă doar că „magia lirică, tehnica poetică, extraordinara lui sugestie verbală mai așteaptă să fie limpezită“ de acum încolo.

La un moment dat simte tentația că limpezirea aceasta s-o efectueze el însuși. „Pentru Eminescu — declară Pompiliu Constantinescu — voi face un singur volum, analitic și sintetic, o monografie cu altă viziune decît a lui Călinescu, fără să treier și să cuturei ca el opera în toate direcțiile“. Intenția n-o concretizează, deși citatul poartă o hotărîre fermă. Se stinge repede și totul recade în statu quo ante. Consecința e că autorul se mulțumește doar cu enumerarea studiilor întreprinse de alții, renunțînd la propria-i pornire. O prudență exagerată îl face să nu intre într-un domeniu tentant, dar dificil. Îl reține de la împlinirea aspirațiilor monografice **genealitatea poetului în fața căreia se simte co-**

pleșit. Îl impresionează nu numai lirismul lui urcat la altitudini olimpice, ci vitalitatea limbii utilizate căreia i-a imprimat noi valențe. În asemenea condiții, despre Eminescu nu se poate vorbi numai ca despre un ins cu virtuți excepționale, ci ca de o mare personalitate cultural-literară, echivalând cu o întreagă instituție.

Rod al unei preocupări constante pentru creația eminesciană, volumul lui Pompiliu Constantinescu ajunge la concluzia că pesimismul poetului nu-i decît un împrumut formal menit să-l pună în consonanță cu spiritul vremii dezamăgit de așteptările neonorate ale epocii de după prima unire. Altfel trubadurul nu s-ar refugia în trecut pentru a scoate din lada lui exemple pozitive, căci acestea nu l-ar mai interesa.

În susținerea afirmațiilor pronunțate aduce o serie de dovezi pe care le expune într-o ierarhizare bine gîndită ca să convingă mai repede. Folosește pentru aceasta propoziții legate strîns care nu permit să li se mai adauge nimic peste conținutul ideii. Limpezi și dispuse într-o succesiune logică, expunerea lor mărturisește că studiile întreprinse de Pompiliu Constantinescu asupra poeziei eminesciene n-au avut numai caracter analitic, ci și unul de ordin temperamental, căci în parcurgerea scriiturii se pot surprinde nu o dată inflexiuni eminesciene.

TRAIAN CANTEMIR

D. CARACOSTEA, Creativitatea eminesciană. Ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Ion Apetroie. Editura „Junimea” Iași, 1987, 308 p.

Preocuparea lui D. Caracostea pentru fenomenul Eminescu e veche. Apartine primelor începuturi ale activității sale de istoric literar. Apreciind disponibilitățile creatoare ale marelui poet, D. Caracostea a căutat să le pătrundă mecanismul și să-și dea seama de condițiile care le-au favorizat. Obiectivul pe care și l-a propus e tentant, dar dificil. Cere, în primul rînd, o cunoaștere profundă a structurii psihice a poetului, în urma căreia să se poată intui mai ușor reacțiile lui în fața realității.

Ocupîndu-se, de ea, D. Caracostea consideră creativitatea poetică „ansamblul acelor factori care au dus pe cei mai aleși poeți ai neamului” la o expresie unică, menită să reprezinte însăși ființa noastră națională. Definiția e deficitară, pentru că se referă numai la posibilitățile verbale nude ale comunicării, fără să țină seama și de figurile de stil. Ori acestea au un rol indubitabil în înțelegerea mesajului. Îl conturează cu mai multă precizie și-i aduc în plus plasticitate. Nu trebuie apoi ignorat faptul că utilizarea figurilor de stil diferențiază scriitorii. Unii preferă forme expresive extinse, „înflorite”, alții, dimpotrivă, optează

<http://www.cimec.ro> / <http://www.muzeuvaslui.ro>